

УДК 008:32:78(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-52>**Світлана ШЕВЧЕНКО**

кандидат політичних наук, викладач кафедри теоретичної та прикладної культурології, Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, вул. Новосельського, 63, м. Одеса, Україна, 65023
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4768-2323>

Бібліографічний опис статті: Шевченко, С. (2025). Культурологічно-пізнавальний аспект української влади. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 404–413, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-52>

КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ АСПЕКТ УКРАЇНСЬКОЇ ВЛАДИ

Мета роботи. Стаття присвячена вивченню влади у культурологічно-пізнавальному аспекті з особливим акцентом на взаємозв'язку влади та музичного мистецтва. Основною метою є визначення того, як влада функціонує не лише як політичний інститут, але і як культурний феномен, що формує символи, коди пам'яті, ритуали та смислові орієнтири для суспільства.

Методологія. Дослідження спирається на міждисциплінарний підхід, що поєднує культурологічний, історико-філософський, соціокомунікативний та мистецтвознавчий аналіз. Використано теоретичні напрацювання М. Фуко, Г. Арндта, Ю. Габермаса, Я. Ассмана, а також українських мислителів (Г. Сковороди, М. Драгоманова, М. Хвильового). Особлива увага приділена музичній культурі як інструменту легітимації влади та засобу культурної комунікації.

Наукова новизна. Уперше влада в українському контексті розглядається як пізнавальний ресурс, що проявляється у сфері музичної культури. Показано, що гімни, народні пісні, академічні колективи, масові фестивалі та сучасні фронтові композиції формують образ влади не лише в політичному, а й у культурно-символічному вимірі. Виявлено діалектичний характер цих процесів: влада створює офіційні образи, але культура продукує й альтернативні.

Висновки. Влада у культурологічному вимірі є багатовимірним явищем, яке реалізується через ритуали, символи, міфи та музичну пам'ять. В українських умовах вона набуває особливого значення через постколоніальну спадщину, радянський досвід і сучасну війну. Музична культура постає ключовим каналом комунікації між владою та суспільством, забезпечуючи консолідацію, формування ідентичності та культурну дипломатію. Подальші дослідження можуть зосередитися на взаємодії влади з іншими мистецькими сферами та з сучасними культурними індустріями.

Ключові слова: влада; культурологія; пізнавальний аспект; музична культура; символи; ритуали; культурна пам'ять

Svitlana SHEVCHENKO

Candidate of Political Sciences, Lecturer at the Department of Theoretical and Applied Culturology, Odesa A. V. Nezhdanova National Music Academy, 63 Novoselskoho Str., Odesa, Ukraine, 65023

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-4768-2323>

To cite this article: Shevchenko, S. (2025). Kulturolohichno- piznavalnyi aspekt ukrainskoi vlady [Cultural and cognitive aspect of Ukrainian authority]. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 404–413, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-52>

CULTURAL AND COGNITIVE ASPECT OF UKRAINIAN AUTHORITY

Purpose. The article focuses on the study of power in the cultural and cognitive dimension, with special emphasis on the relationship between power and musical art. The main objective is to demonstrate how power functions not only as a political institution but also as a cultural phenomenon that produces symbols, memory codes, rituals, and meaning-making frameworks for society.

Methodology. The research is based on an interdisciplinary approach combining cultural, historical-philosophical, socio-communicative, and musicological analysis. Theoretical contributions of M. Foucault, H. Arendt, J. Habermas, J. Assmann, as well as Ukrainian thinkers (H. Skovoroda, M. Drahomanov, M. Khvylovy) are employed. Particular attention is given to musical culture as an instrument of legitimizing power and a medium of cultural communication.

Scientific novelty. For the first time, power in the Ukrainian context is interpreted as a cognitive resource manifested in the sphere of musical culture. It is shown that anthems, folk songs, academic ensembles, mass festivals, and contemporary

frontline compositions shape the image of power not only in political but also in cultural-symbolic terms. The dialectical nature of these processes is revealed: power generates official images, while culture produces alternative ones.

Conclusions. Power in the cultural dimension is a multidimensional phenomenon realized through rituals, symbols, myths, and musical memory. In the Ukrainian case it gains particular significance due to postcolonial legacy, Soviet experience, and the current war. Musical culture emerges as a crucial channel of communication between power and society, ensuring consolidation, identity formation, and cultural diplomacy. Future research may focus on the interaction of power with other artistic domains and with contemporary cultural industries.

Key words: *power; culturology; cognitive aspect; musical culture; symbols; rituals; cultural memory.*

Проблематика влади завжди перебувала у центрі наукової та суспільної уваги, але її культурологічно-пізнавальний вимір у сучасних дослідженнях розкривається недостатньо. Найчастіше влада постає як категорія політична, правова чи економічна, тоді як її здатність формувати культурні смисли, задавати горизонти пізнання та створювати механізми ідентифікації для спільнот ще очікує на цілісне осмислення. У цьому контексті особливу увагу привертає український досвід, де влада завжди перебувала у тісному зв'язку з культурою, а музичне мистецтво відіграло роль не лише естетичного явища, але й важливого комунікативного та символічного простору. Сучасні трансформації української державності в умовах війни та глобалізації актуалізують необхідність дослідження влади не лише як політичного інституту, але й як чинника культурного розвитку, що здійснює вплив на музичне життя суспільства.

Актуальність цього напряму зумовлена тим, що влада постає у культурології не як абстрактна політична конструкція, а як багатовимірна реальність, у якій закорінені уявлення про смисли, цінності, символи. Влада опосередковує процеси культурної пам'яті, забезпечує спадкоємність традицій, створює умови для функціонування мистецьких інституцій. В українському випадку ці функції завжди були наповнені особливим драматизмом: від княжих часів Київської Русі, коли влада формувала ритуали й символи, через добу козацької державності та імперсько-колоніальні обмеження, до радянського періоду, у якому музичне мистецтво було водночас і сферою контролю, і сферою мобілізації суспільства. Незалежна Україна успадкувала і традицію державного патерналізму у культурі, і водночас прагнення суспільства до демократизації культурних процесів, що створює складний вузол взаємин між владою і музичною культурою.

Важливим пізнавальним моментом є те, що влада завжди виступала не лише інструментом

управління, але й своєрідним «дзеркалом», у якому суспільство бачило себе. Культурологічний підхід дозволяє розглядати владу як виробника і розповсюджувача смислів, які стають частиною колективної ідентичності. У музиці ці смисли набувають відчутної емоційно-символічної форми: гімни, маршові жанри, народні пісні, фестивальні практики, меценатські програми – усе це не лише естетичні явища, а й способи влади промовляти до громадян. Влада, яка підтримує музичну культуру, з одного боку забезпечує розвиток професійних інструментальних колективів і академічних традицій, а з іншого – сприяє життю народної пісенності, що створює поле комунікації між поколіннями та соціальними групами. Тим самим музична культура стає не лише об'єктом турботи влади, але й своєрідним «засобом» легітимації самої влади у свідомості суспільства.

Розглядаючи владу у вимірі культури, не можна обійти увагою символічні коди, якими вона користується. Це і державні гімни, і урочисті церемонії, і фестивалі, що підкреслюють єдність суспільства. У музичній сфері особливо показовими є державні програми підтримки національних колективів, таких як Національна опера України, Національний симфонічний оркестр чи капела «Думка». Вони виконують роль носіїв культурної пам'яті та засобів міжнародної репрезентації. Одночасно масові пісенні фестивалі та конкурси, від радянських «Пісень року» до сучасного «Євробачення», стають каналами, через які влада комунікує зі світом та власним народом, демонструючи відкритість, модерність, демократичність або, навпаки, прагнучи утвердити певний образ державності. Ця подвійність – підтримка академічного мистецтва й популяризація масової культури – становить характерну рису відносин влади і музики в українському контексті.

Водночас у пізнавальному сенсі важливим є розуміння, що влада не просто фінансує чи регламентує мистецтво, а створює рамки, у яких воно стає осередком ідейної боротьби,

моральних орієнтирів, національної ідентичності. Через підтримку музичних шкіл, консерваторій, стипендіальних програм влада формує середовище професійної підготовки, а значить – впливає на саму якість музичного мислення у суспільстві. Через просування національних музичних фестивалів та конкурсів влада сприяє не лише культурному дозвіллю, але й формуванню образу української культури у світі. У цьому сенсі музичне мистецтво постає як один із найпотужніших інструментів культурної дипломатії, що з'єднує владу та громадянське суспільство, локальні спільноти та міжнародні інституції.

Окремого підкреслення заслуговує українська ситуація, у якій влада неодноразово стикалася з викликами виживання національної культури. Радянський досвід із його подвійністю – репресії проти «націоналістичних» елементів і водночас створення масштабної системи музичних закладів – продовжує впливати на сучасне бачення ролі держави в культурі. Після здобуття незалежності Україна пережила складний період пошуку балансу між свободою мистецького вираження та потребою державного патронажу. В умовах війни ця проблема загострюється: влада стає відповідальною за збереження національної музичної спадщини та підтримку митців, які виконують не лише естетичну, а й мобілізаційну, консолідаційну функцію. Військові оркестри, благодійні концерти, пісні, що народжуються в окопах і на волонтерських платформах, є сучасними виявами того, як влада та суспільство у співдії через музику створюють новий пласт культурної пам'яті.

Наше дослідження вибудовується довкола кількох ключових ідей. По-перше, влада у культурологічному вимірі не може розглядатися поза символами, ритуалами, кодами, які формують суспільні уявлення. По-друге, пізнавальний аспект влади полягає у тому, що вона не лише управляє, а й навчає, створює поле смислів, у якому суспільство самовизначається. По-третє, особливу вагу має відносини влади й музичного мистецтва: саме через турботу про інструментальну академічну культуру та популяризацію масової пісенності влада формує образ власної легітимності. По-четверте, український контекст надає цим процесам особливої гостроти: війна, постколоніальна спадщина та сучасні виклики глобалізації роблять музичну

культуру не лише сферою естетики, але й ареною культурної боротьби, де влада зобов'язана виступати гарантом і водночас партнером.

Усе це визначає **мету** нашої роботи: розглянути владу в культурологічно-пізнавальному аспекті, зосередивши увагу на її взаємодії з музичним мистецтвом як особливою сферою культурної пам'яті та комунікації. Такий підхід дозволить з одного боку збагатити сучасне розуміння влади у науковому дискурсі, а з іншого – надати практичні орієнтири для формування майбутньої української культурної політики, яка зможе поєднати традицію і модерність, елітарне і масове, локальне й універсальне.

Останні дослідження, гуманітарний дискурс ХХ-ХХІ століття показують, що поняття влади посідає особливе місце, адже воно виходить за межі політичної науки і правознавства, стаючи предметом осмислення в культурології, філософії культури, соціології та мистецтвознавстві. Влада постає не лише як інструмент примусу чи система регулювання, а як спосіб формування культурних смислів і символів. Мішель Фуко одним із перших висунув тезу про владу як повсюдну мережу відносин, яка пронизує суспільство та закріплюється у дискурсах, знанні, культурних практиках (Foucault, 1991). З його точки зору, влада не зводиться до ієрархічної піраміди, вона діє у найдрібніших соціальних відносинах і закріплює порядок через норми, дисципліну, вироблення «правди». Такий підхід відкриває можливість бачити владу в культурі як спосіб структурування нашого досвіду та пізнання.

Ганна Арендт, навпаки, наголошувала на комунікативному характері влади. На її думку, влада виникає там, де люди діють разом, домовляються, створюють простір взаєморозуміння (Arendt, 1970). Це означає, що культурологічний вимір влади полягає у формуванні спільних смислів, які забезпечують життєздатність суспільства. Влада в такому ракурсі – не лише наказ чи примус, а насамперед пізнавальна угода, яка структурує наші уявлення про справедливість, законність, ідентичність.

Юрген Габермас продовжив цю лінію, підкресливши значення «публічної сфери» як простору, де влада легітимізується через дискусію і раціональне обговорення (Habermas, 1991). Для культурології це надзвичайно важливо:

влада визначається не стільки силою, скільки здатністю творити смисли, які визнаються значною частиною спільноти. Тут з'являється і музична культура як важливий простір формування та комунікації: публічні концерти, масові співи, національні фестивалі, ритуальні піснеспіви створюють ті самі «публічні сфери», у яких влада артикулює своє значення.

Для українського гуманітарного простору характерним є бачення влади як складової духовної культури. Ще Григорій Сковорода розглядав владу як відповідальність за гармонію між внутрішнім світом людини та суспільним порядком. Михайло Драгоманов підкреслював культуротворчу роль політичної свободи, без якої неможливий розвиток національного мистецтва. Микола Хвильовий уже в XX столітті акцентував, що влада визначає духовні орієнтири суспільства, і саме через культуру нація може знайти своє місце у світі. Усі ці мислителі підводять нас до розуміння: влада у культурології – це феномен, що потребує пізнання не лише як інститут, а як носій смислів і духовної відповідальності (Зінченко, 2010).

Особливо показовою є музична сфера. Влада, усвідомлюючи силу музики як носія колективних емоцій і пам'яті, завжди використовувала її для утвердження легітимності. Від княжих духовних співів у Софії Київській до радянських масових хорів, від сучасних фестивалів класичної музики до виступів військових оркестрів на головних площах країни – музика постає як культурний код, через який влада промовляє до громадян. У цьому полягає особлива пізнавальна функція: через музику суспільство навчається розуміти владу не лише розумом, а й емоціями (Кияновська, 2002).

Виклад основного матеріалу. Влада як об'єкт культурологічного пізнання відкривається у кількох площинах. По-перше, вона є символічним ресурсом, який формує уявлення про норму, цінність, ідентичність (Assmann, 2011). Через культурну пам'ять влада забезпечує тяглість традицій: у музиці це проявляється у відтворенні національних мелодій, у вшануванні героїчних подій через пісні, у збереженні академічних колективів, що символізують культурну спадкоємність.

По-друге, влада є комунікативною практикою, у якій культура слугує посередником між державою та громадянами. Масові музичні

заходи, фестивалі, підтримка національних оркестрів і хорів – усе це не лише культурна політика, а й спосіб влади демонструвати свою турботу про спільноту. Через публічне фінансування музичної освіти, стипендіальні програми для молодих композиторів чи проведення державних конкурсів влада закріплює власну легітимність як «покровитель культури».

По-третє, влада виступає пізнавальним інструментом, який формує горизонти розуміння суспільства. Культурологія трактує владу як чинник, що не просто відображає реальність, а активно її конструює. Музика в цьому процесі є ключовим каналом: через гімни громадяни пізнають державу як сакральний символ, через симфонічні твори – як спадкоємицю європейської традиції, через популярну пісенність – як учасницю глобальних культурних процесів. Таким чином, музична культура стає лабораторією, у якій влада випробовує і закріплює образи самої себе.

Український контекст додає цьому особливого значення. Упродовж століть влада часто змінювалась, але музика залишалась способом зберігати ідентичність. У часи колоніальної залежності народна пісня була «мовою свободи», яка протиставлялась офіційним імперським символам. У радянську добу влада активно культивувала фестивалі й хори, надаючи їм ідеологічного забарвлення, але водночас підтримувала систему музичної освіти, що заклала підвалини сучасної академічної культури. Сьогодні, в умовах війни, влада через підтримку музичних інституцій, благодійних концертів і культурної дипломатії утверджує міжнародний імідж України як нації, здатної боротися і творити водночас.

Розгляд влади як об'єкта пізнання в культурології дозволяє виявити її агатогранність: влада – це не лише інститут управління, а й культурний феномен, який структурує пам'ять, формує смисли, створює канали комунікації. Особливо показовою є музична культура, у якій влада поєднує символічні, комунікативні й пізнавальні виміри. Саме через музику влада стає не абстракцією, а живим образом, доступним для розуміння і співпереживання.

У культурологічному дискурсі влада постає не лише як політичний чи адміністративний інститут, а як система образів і символів, які формують колективне уявлення про

державність, легітимність, авторитет. Символічний вимір влади виражається у ритуалах, мові, міфах, пам'яті – тих культурних кодах, через які громадяни сприймають владу як значущу й виправдану. Саме культура створює основу для цих уявлень: через художні форми, музичні традиції, літературні тексти, обрядові практики влада стає зрозумілою суспільству.

Класичним прикладом такого символічного підґрунтя є державні ритуали. Від княжих хрещень у Київській Русі, що легітимізували владу через сакральний акт, до козацьких рад, де публічне проголошення гетьмана супроводжувалося співами дум і хоровими вигуками, влада завжди укорінювалася в ритуальних формах. У сучасному світі цю роль виконують інавгурації президентів, відкриття парламентських сесій, державні святкування. Кожен ритуал наповнений музикою: гімн, оркестровий супровід, хор, який символізує «голос народу». Ці практики демонструють, що музика є не лише мистецтвом, а й способом закріплення культурних кодів влади (Антонович, 1991).

Особливе значення має мова – вербальний інструмент влади, що визначає межі її впливу. Політична риторика завжди спирається на культурні символи: звернення до історичної пам'яті, використання поетичних цитат, апеляція до пісенних образів. У цьому контексті народна пісня виступає як «жива мова влади»: вона транслює колективні очікування й легітимізує державу через емоційну участь громадян. У радянську добу влада активно використовувала пісенність як інструмент формування міфу «єдиного народу» – фестивалі, конкурси, пісні про партію та вождя мали на меті створення образу влади як всесильної і водночас «близької до народу» (Лисенко, 2012).

Не менш важливими є міфи, що оточують владу. У культурологічному сенсі міф не означає вигадку, а виступає способом символічного упорядкування досвіду. В українському контексті це міф Київської Русі як «золотої доби», козацький міф як символ волі, радянський міф про «народ-визволитель». Усі ці образи активно відтворювались у музиці: у думах і кобзарських піснях, у радянських маршах і кантатах, у сучасних рок-операх та масових фестивалях, що апелюють до національної пам'яті. Через музику міфологія влади стає емоційно

відчутною і доступною навіть тим, хто далекий від політичних теорій (Small, 1998).

Культурна пам'ять формує довготривалі уявлення про владу. Як зазначає Ян Ассманн, пам'ять суспільства – це не лише збереження фактів, а й символічна система, яка задає ідентичність. В українській історії ця пам'ять часто була драматичною: від спогадів про утиски козацької автономії до пережитого досвіду тоталітарних репресій. Музика завжди була одним із головних носіїв такої пам'яті. Козацькі думи, стрілецькі пісні, твори Лисенка і Леонтовича, радянські масові хори – усе це закріплює в колективній свідомості певний образ влади, який може бути як позитивним, так і негативним (Гнатюк, 2015).

Важливо, що образи влади завжди амбівалентні. Вони можуть утверджувати авторитет держави, але можуть і підривати його. Символи й ритуали, які влада намагається нав'язати, здатні набувати протилежного значення в культурі спротиву. Так, у радянські часи офіційні масові хори співали гімни партії, тоді як паралельно у підпіллі звучали повстанські пісні, що підживлювали ідею опору. Сьогодні аналогічну функцію виконують нові пісенні жанри – від фронтових композицій до волонтерських гімнів, які формують альтернативний образ влади: не лише державної, а й «влади народу». Тут проявляється діалектика: влада намагається створити офіційний образ, але культура завжди залишає можливість для контр-образів.

Особливу роль у цьому процесі відіграють фестивалі як сучасна форма ритуалізації. Держава, організовуючи чи підтримуючи музичні фестивалі, використовує їх як інструмент символічного утвердження. Наприклад, «Євробачення» стало майданчиком не лише для музичного змагання, але й для культурної дипломатії: перемога України у 2004, 2016 та 2022 роках мала виразний політичний підтекст, формуючи образ держави на міжнародній арені. У внутрішньому житті країни фестивалі класичної музики чи народної пісні виконують функцію консолідації, демонструючи, що влада «дбає про культуру» і здатна гарантувати спадкоємність традицій (Сюта, 2019).

Усе це дозволяє зробити висновок, що влада у культурологічному вимірі постає як образотворча сила. Вона працює не лише через закони чи накази, а передусім через символічні коди,

які формують уявлення громадян. Музика тут виступає одним із найпотужніших каналів формування цих образів. Гімн держави, маршові жанри, масові хори, фестивалі, інструментальні концерти – усі вони створюють «музичний портрет влади». Цей портрет може бути героїчним або трагічним, офіційним чи альтернативним, але він завжди глибоко впливає на сприйняття державності.

Ритуали, символи, мова, міфи й пам'ять становлять основу культурних кодів влади. Саме через них влада стає доступною пізнанню і осмисленню, а музична культура у цьому процесі є не другорядним елементом, а головним носієм образності. Влада постає як явище, що існує в культурі передусім у вигляді образів, і ці образи мають силу впливати на суспільну свідомість навіть більше, ніж закони чи адміністративні рішення. У піснях і симфоніях, у фестивалях і ритуалах, у пам'яті поколінь влада живе як культурний феномен, який ми пізнаємо і переживаємо крізь символічну тканину культури.

У культурологічній перспективі влада постає не лише як інструмент управління чи система примусу, а передусім як засіб комунікації між державою та суспільством. Кожна епоха створює свої канали та символи цієї комунікації, які визначають не тільки політичні відносини, а й культурні орієнтири. Історія України є надзвичайно показовою в цьому сенсі: від княжих літописних традицій і духовних співів Київської Русі до сучасних масових фестивалів та глобальних комунікаційних платформ ми бачимо, як влада постійно використовує культурні коди для встановлення діалогу з громадянами.

У Київській Русі влада будувалася на сакральних засадах. Князь сприймався як помазанець Божий, а його легітимність підтверджувалася ритуалами, богослужіннями, співами у храмах. Музика в цьому контексті була універсальною мовою влади: знаменний розспів, хорова традиція Софії Київської, співи під час державних церемоній були не лише естетичними явищами, а й засобами утвердження сакральної комунікації між владою та народом (Bilodid, 2007). Таким чином, музична культура виконувала функцію посередника: через неї влада ставала відчутною у повсякденному житті.

У козацьку добу комунікація влади набувала демократичних рис. Вічеві традиції, козацькі

ради, колективні співи дум і пісень підкреслювали рівність голосів та участь громади у прийнятті рішень. Саме тоді формується своєрідна модель влади як колективної дії, у якій культура – передусім музична – виступала засобом консолідації. Козацькі пісні виконували роль своєрідних «протоколів пам'яті», фіксуючи рішення спільноти та героїчні образи ватажків. Через них влада комунікувала із сучасниками і майбутніми поколіннями, залишаючи культурний код легітимності (Zinchenko, 2010).

У XIX столітті влада в Україні функціонувала в імперському контексті, і комунікація мала подвійний характер. З одного боку, імперська влада намагалася поширювати власні символи – офіційні гімни, придворну музику, імперські урочистості. З іншого – у народному середовищі існувала потужна традиція пісенної культури, яка формувала образ «своєї влади» – народної, козацької, національної. Так виникав культурний дуалізм: офіційна влада говорила однією мовою, народ – іншою. Але саме завдяки музиці ця напруга не зникала, а перетворювалася на форму культурного діалогу та протистояння (Kyianovska, 2002).

У радянську добу влада створила грандіозну систему культурної комунікації. Величезні хори, фестивалі пісні і танцю, урочисті паради, масові концерти на головних площах – усе це було спрямовано на те, щоб влада промовляла безпосередньо до кожного громадянина. Музика у цьому контексті була не просто мистецтвом, а мовою влади, що передавала політичні меседжі: від гімнів партії до маршів Перемоги. Проте водночас саме у музиці знаходили простір і альтернативні комунікації: у напівзаборонених авторських піснях, у джазових клубах, у фольклорних фестивалях, які відроджували національну пам'ять (Arendt, 1970).

Сучасна незалежна Україна успадкувала цю складну систему, але значною мірою переорієнтувала її на демократичні принципи. Влада тепер використовує музику для комунікації з громадянами не лише у форматі державних свят, а й у підтримці незалежних фестивалів, міжнародних конкурсів, культурних проєктів. Перемоги українських виконавців на «Євробаченні» стали символом того, що влада здатна транслювати власні смисли у глобальному масштабі. А внутрішні благодійні концерти, виступи військових оркестрів і популярні пісні

часів війни створюють відчуття спільності, де влада і народ говорять однією мовою – мовою культури.

Розглядаючи владу як засіб культурної комунікації, важливо підкреслити роль культурних кодів, через які суспільство сприймає її легітимність. Символи, ритуали, пам'ятні дати, мова, музичні твори – усе це формує поле спільного досвіду, у якому влада стає відчутною. Як зазначає Габермас, влада легітимізується лише тоді, коли знаходить відгук у публічній сфері (Habermas, 1991). Для України це означає: влада повинна не лише видавати закони, а й створювати умови для культурної комунікації, у якій громадяни відчують свою участь. Саме музика, завдяки своїй емоційній і універсальній природі, стає ключовим кодом легітимності.

У сучасному світі музична культура дедалі частіше виступає інструментом культурної дипломатії. Держава через національні оркестри, хори, ансамблі презентує себе на міжнародних фестивалях і конкурсах, демонструючи не лише мистецький рівень, а й цінності. Кожен концерт за кордоном – це форма комунікації, у якій влада говорить із глобальною спільнотою. У цьому сенсі влада постає не як абстрактна структура, а як культурний актор, який формує смисли та орієнтири не тільки всередині країни, а й поза її межами (Huntington, 1996).

Не менш важливою є пізнавальна функція влади. Вона полягає у тому, що влада виробляє для суспільства «картини світу», пояснює минуле і проектує майбутнє. Культурологія розглядає це як один із головних каналів соціалізації. Музика тут виконує роль «практичного знання»: вона навчає громадян співпереживати, ідентифікувати себе з певною спільнотою, відчувати гордість або протест. Пісня, що народжується на фронті, стає не лише емоційним свідченням, а й засобом осмислення подій. Симфонія чи ораторія, присвячена національним темам, формує уявлення про історичну тяглість. Таким чином, музична культура є не лише прикрасою, а й одним із головних інструментів пізнавальної діяльності влади (Taruskin, 2005).

Український контекст додає цьому виміру особливої ваги. У період війни влада змушена шукати нові способи комунікації з суспільством. Концерти на площах, виконання гімну

у зруйнованих містах, флешмоби у соціальних мережах стають новими ритуалами, які символізують стійкість і надію. Тут музика виконує консолідаційну функцію: вона робить владу «ближчою», наділяє її людським обличчям, перетворює її з бюрократичного інституту на емоційного співучасника (Assmann, 2011).

Отже, влада як засіб культурної комунікації є багатовимірним феноменом. Вона поєднує сакральні традиції та сучасні технології, національні коди та глобальні формати, офіційні символи та народні практики. Музична культура у цьому процесі виступає центральним інструментом, через який влада стає зрозумілою, близькою та легітимною.

Саме у музиці відбувається той перехід від абстрактної влади до конкретного досвіду, що робить її предметом пізнання і водночас засобом творення нових смислів.

Результати й дискусія. Розгляд влади у культурологічно-пізнавальному вимірі дозволяє зробити низку узагальнень, які поглиблюють наше розуміння цього феномена. Насамперед стає очевидним, що влада не може бути редукована виключно до політичних чи адміністративних механізмів. Вона функціонує як культурний чинник, який структурує суспільну свідомість, формує колективні уявлення, символічні образи та практики пам'яті. Влада у цьому контексті постає не тільки як система примусу, але й як виробник смислів, які суспільство сприймає, інтерпретує й закріплює у своїй культурі.

Дослідження показало, що культурологічний підхід дозволяє виявити багатошаровість владних практик. Якщо політична наука акцентує на функціях влади як інституту, то культурологія розглядає її як спосіб комунікації, символотворення та смислотворення. Така перспектива дає можливість поєднати західні теоретичні підходи – від концепції влади як дискурсу у Мішеля Фуко до інтерпретацій влади як комунікативної дії в Ганні Арендт та Юргена Габермаса – із українськими традиціями мислення, що підкреслюють духовно-етичний вимір політичного.

Влада виявляється феноменом, який постійно відтворює себе у культурних кодах. Символи, ритуали, мова, міфи й пам'ять не лише супроводжують політичну діяльність, а й надають їй смислового підґрунтя. Саме

через ці коди влада отримує легітимність, адже громадяни сприймають її не лише як бюрократичний механізм, а як частину колективного досвіду. У цьому аспекті особливу вагу має музична культура, адже вона здатна втілювати образи влади у найвиразнішій емоційній формі.

Аналіз показав, що музика в історії України виконувала багатофункціональну роль у відносинах із владою. Вона була ритуальним супроводом сакральних дійств у Київській Русі, інструментом консолідації під час козацьких рад, засобом формування національної ідентичності у XIX столітті, каналом пропаганди та мобілізації в радянську добу. Водночас вона слугувала й альтернативним засобом комунікації, здатним виражати спротив, зберігати пам'ять про національні трагедії й героїчні сторінки.

Сучасна влада в Україні активно використовує музику як канал комунікації з суспільством і світовою спільнотою. Перемоги на «Євробаченні», міжнародні турне національних оркестрів, благодійні концерти на підтримку армії, пісні, що народжуються у фронтових умовах, – усе це формує культурний образ влади, який водночас є символом держави, народу й національної ідентичності. Тут ми бачимо поєднання традиційної функції музики як засобу пам'яті та сучасної ролі як інструмента глобальної дипломатії.

Особливої ваги набуває пізнавальна функція влади, яка полягає у формуванні суспільних орієнтирів. Влада створює рамки, у яких громадяни осмислюють минуле і проєктують майбутнє. Саме через культуру, і насамперед через музику, ці рамки стають доступними для сприйняття. Гімн як концентрований символ державності, фестивалі як простір спільного переживання, академічні концерти як репрезентація європейської приналежності, популярна пісенність як маркер участі у глобальних процесах – усе це приклади того, як влада реалізує пізнавальну функцію.

У дискусійному плані можна підкреслити, що культурологічний підхід дозволяє подолати редукаціонізм політичної науки, яка часто розглядає владу лише крізь призму інститутів і законів. Він висвітлює ті аспекти, де влада набуває людських рис, стає частиною щоденного досвіду громадян. Критики можуть зауважити, що такий підхід надто розширює поняття

влади, однак саме в цьому полягає його евристичний потенціал: ми починаємо бачити владу там, де раніше вбачали лише культуру чи мистецтво. Це особливо важливо для України, де музика часто ставала засобом політичної мобілізації або культурної пам'яті.

Дослідження підтвердило, що український контекст має свої особливості. Постколоніальний досвід, радянська спадщина та сучасна війна роблять владу об'єктом пильного культурного осмислення. У цьому контексті музика виступає засобом спротиву і водночас інструментом легітимації. Вона зберігає пам'ять про минуле, формує нові образи сучасності й проєктує майбутнє. Таким чином, влада в українській культурі постає амбівалентним явищем: вона може бути і репресивною, і визвольною, і надихаючою.

Узагальнюючи, можна сказати, що культурологічно-пізнавальний підхід дозволяє побачити владу як явище, що існує одночасно у політики, культури та мистецтва. Його результатом є висвітлення тих каналів, через які влада стає зрозумілою і близькою суспільству: ритуалів, символів, музики, пам'яті. Цей підхід відкриває простір для подальших досліджень, адже сучасна українська культура демонструє динаміку, у якій влада не лише управляє, але й спілкується, навчає, формує нові смисли.

Результати дослідження свідчать про необхідність ширшого використання культурологічної методології у вивченні влади. Це дозволяє не тільки краще зрозуміти саму владу, але й створює підґрунтя для розробки більш ефективної культурної політики, у якій музична культура стане не периферійним, а центральним елементом національної ідентичності та комунікації між владою й суспільством.

Висновки. Вивчення влади у культурологічно-пізнавальному аспекті дозволило показати її як багатовимірний феномен, що виходить далеко за межі політичної чи адміністративної площини. Влада постає у культурі не лише як інститут управління, а як носій смислів, символів і орієнтирів, що визначають світоглядні рамки суспільства. Її сутність проявляється у здатності структурувати пам'ять, формувати колективні уявлення та забезпечувати комунікацію між державою і громадянами.

У ході дослідження з'ясовано, що культурологічний підхід дозволяє розглядати владу

як об'єкт пізнання, у якому поєднуються символічний, комунікативний та пізнавальний виміри. Західні концепції Фуко, Арент, Габер-маса та Ассмана, співвіднесені з українською гуманітарною традицією (від Сковороди до Хвильового), показують, що влада не є лише структурою примусу. Вона функціонує як культурна практика, що створює смисловий простір для суспільства.

Аналіз ритуалів, символів, мови, міфів і культурної пам'яті підтвердив: саме вони формують образи влади, через які громадяни сприймають її легітимність. У цьому особливу роль відіграє музична культура, здатна втілювати владні смисли в емоційній і символічній формі. Гімни, хори, масові фестивалі, інструментальні колективи, пісні боротьби та пам'яті – це не лише мистецькі явища, а ключові канали культурної комунікації між владою й народом.

Український контекст додає цим процесам особливої гостроти. Постколоніальна спадщина, радянський досвід і сучасна війна зробили владу предметом культурної рефлексії. Музика стала засобом спротиву й консолідації,

каналом національної пам'яті й культурної дипломатії. Саме завдяки їй влада здобуває нову легітимність – не як бюрократична структура, а як партнер і виразник суспільної волі.

Таким чином, культурологічно-пізнавальний підхід дає можливість не лише глибше осмислити владу як феномен, а й сформулювати нові орієнтири культурної політики. В українських умовах особливе значення має інтеграція музичної культури в державні стратегії: підтримка академічних колективів, збереження народної пісенності, розвиток фестивальних рухів і культурної дипломатії. Це не тільки гарантія збереження національної ідентичності, але й інструмент творення позитивного образу України у світі.

Перспективи подальших досліджень полягають у розширенні аналізу на інші мистецькі сфери, у вивченні взаємодії влади з сучасними культурними індустріями, а також у порівнянні українського досвіду з міжнародними моделями культурної політики. Це відкриває нові горизонти для розуміння влади як явища, що поєднує управлінський, культурний і пізнавальний виміри.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонович Д. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. Київ: Либідь. 1991.
2. Білодід І. Влада та культура: український контекст. Київ: Інститут культурології НАН України. 2007.
3. Гнатюк О. Прощання з імперією: культурні сценарії української ідентичності. Київ: Критика. 2015.
4. Зінченко В. Влада і культура: діалектика впливів. Сучасність. 2010. Вип. 6. С. 45–58.
5. Кияновська Л. Музична культура в Україні ХХ століття. Львів: Сполом. 2002.
6. Лисенко І. Культурна політика і музичне життя незалежної України. Наукові записки Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології. 2012. Вип. 18. С. 23–37.
7. Сюта Б. Влада, музика і суспільство: досвід українських трансформацій. Культурологічний вісник. 2019. Вип. 33. С. 67–79.
8. Arendt H. On Violence. New York: Harcourt. 1970.
9. Assmann J. Cultural Memory and Early Civilization: Writing, Remembrance, and Political Imagination. Cambridge: Cambridge University Press. 2011.
10. Foucault M. Discipline and Punish: The Birth of the Prison. London: Penguin. 1991.
11. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Cambridge: MIT Press. 1991.
12. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster. 1996.
13. Small C. Musicking: The Meanings of Performing and Listening. Hanover: Wesleyan University Press. 1998.
14. Taruskin R. The Oxford History of Western Music: Music in the Nineteenth Century. Oxford: Oxford University Press. 2005.

REFERENCES:

1. Antonovych, D. (1991). *Ukrainska kultura: Korotka istoriia kulturnoho zhyttia ukrainskoho narodu* [Ukrainian culture: A short history of the cultural life of the Ukrainian people]. *Kyiv: Lybid* [in Ukrainian].
2. Bilodid, I. (2007). *Vlada ta kultura: ukrainskyi kontekst* [Power and culture: Ukrainian context]. *Kyiv: Instytut kulturolohii NAN Ukrainy* [in Ukrainian].
3. Hnatiuk, O. (2015). *Proshchannia z imperiieiu: kulturni stsenarii ukrainskoi identychnosti* [Farewell to the empire: Cultural scenarios of Ukrainian identity]. *Kyiv: Krytyka* [in Ukrainian].

4. Zinchenko, V. (2010). Vlada i kultura: dialektyka vplyviv [Power and culture: Dialectics of influences]. *Suchasnist*, 6, 45–58 [in Ukrainian].
5. Kyianovska, L. (2002). Muzychna kultura v Ukraini XX stolittia [Musical culture in Ukraine of the 20th century]. *Lviv: Spolom* [in Ukrainian].
6. Lysenko, I. (2012). Kulturna polityka i muzychne zhyttia nezalezhnoi Ukrainy [Cultural policy and musical life of independent Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii*, 18, 23–37 [in Ukrainian].
7. Siuta, B. (2019). Vlada, muzyka i suspilstvo: dosvid ukrainskykh transformatsii [Power, music and society: The experience of Ukrainian transformations]. *Kulturolohichniy visnyk*, 33, 67–79 [in Ukrainian].
8. Arendt, H. (1970). *On violence*. New York: Harcourt.
9. Assmann, J. (2011). *Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Foucault, M. (1991). *Discipline and punish: The birth of the prison*. London: Penguin.
11. Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. Cambridge: MIT Press.
12. Huntington, S. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon & Schuster.
13. Small, C. (1998). *Musicking: The meanings of performing and listening*. Hanover: Wesleyan University Press.
14. Taruskin, R. (2005). *The Oxford history of Western music: Music in the nineteenth century*. Oxford: Oxford University Press.

Дата першого надходження рукопису до видання: 18.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.09.2025

Дата публікації: 07.11.2025